

ROTTENBOOM NIEUW TIJ

EEN BEETJE MEER RESPECT GRAAG

DE METAMORFOSE VAN HOOGVLIED

TURKIJE-ACTIE ZORGT

VOOR VERBROEDERING

GESUBSIDIEERDE INSTELLINGEN

HEBBEN WEINIG OP MET MINDERHEDEN

Wellevendheid is niet de sterkste kant van veel Rotterdammers. Misschien zijn ze lief voor hun moeder, maar op straat heerst het recht van de sterkste. De Rotterdamse wethouder Herman Meijer wil daar iets aan doen. Hij gaat samen met de inwoners van de stad gedragsregels opstellen over de wijze waarop Rotterdammers in de openbare ruimte met elkaar willen omgaan: de stads-etiquette.

Een beetje meer respect graag

Eet je een broodje met je handen of met mes en vork, doe je een zwarte das om als een uitnodiging 'black tie' vermeldt? Weinig mensen weten nog het antwoord op dergelijke eenvoudige vragen, maar ze willen het wel leren. Dat blijkt wel uit de verkoopcijfers van boeken over etiquette. Wethouder Meijer sluit met zijn wens om te komen tot een stadsetiquette aan bij die tendens. Hij wil graag dat mensen zich ook op straat wat voorkomender gedragen, meer respect tonen voor elkaar. 'Het gaat om het klimaat in de stad, de kleine ergernissen. Geweld op straat, gedrag van automobilisten, niet meer opstaan voor oude mensen in de tram. De dagelijkse lompheid en achtelosheid die je overal tegenkomt.'

Discussie

Het gemeentebestuur wil grootschalig met de bevolking in discussie gaan over gedragsregels in het publieke domein. Ook scholieren moeten hier nauw bij betrokken worden. Meijer: 'Vervolgens proberen we te komen tot tien of vijftien gedragsregels die iedereen onderschrijft en die goed hanteerbaar zijn. Mensen moeten bereid zijn om zichzelf en anderen eraan te houden. Het gaat niet om het door de gemeente opleggen van normen,

maar om het benoemen en uitdragen van normen die mensen zelf voelen. Net als bij de klassieke etiquette onderwerpen ze zich vrijwillig aan de regels.'

Als de stadsetiquette is geformuleerd, brengt de gemeente deze onder de aandacht via een voorlichtingscampagne en via audiovisuele leermiddelen voor het onderwijs. Meijer: 'De gemeente gaat niet overal de regels ophangen en mensen door de politie op de vingers laten tikken als ze zich er niet aan houden. Dan krijgen we een politiestaat. We streven ernaar dat Rotterdammers de regels verinnerlijken en dat het weer normaal wordt om tegen elkaar te zeggen: zou je dat nou wel doen?'

'Het gaat om de kleine ergernissen. Zoals gedrag van automobilisten, niet meer opstaan voor oude mensen in de tram.'

'Ik ben veel te bang dat ik een mes tussen mijn ribben krijg', is de reactie van Annelies Nijhuis van de Rotterdamse Jongerenraad als ze hoort dat ze zelf lompe Rotterdammers moet aanspreken op hun gedrag. Ze vindt dat

er eerst maar eens meer politie op straat moet komen om mensen hun gevoel van veiligheid terug te geven. 'Als de politie meer mankracht en middelen krijgt, hebben ze tijd om op straat te gaan staan en tegen automobilisten te zeggen: jij mag niet op de trambaan parkeren. Daar is de politie voor.' Overigens vindt Nijhuis het goed dat het gemeentebestuur de discussie over een stadsetiquette aanzwengelt. 'Je moet er wel veel publiciteit aan geven en mensen informeren over de reden waarom je een stadsetiquette wilt. Maar eerst moet er absoluut meer blauw op straat komen.'

Meer agenten

Met 'meer blauw op straat' is socioloog en journalist Herman Vuijsje het helemaal eens. 'Per duizend Nederlanders hebben we een zeer laag aantal agenten, ook als je kijkt naar Amerika en de landen om ons heen. Dus nog meer agenten graag, dat lijkt me heel goed voor bepaalde wijken.' Als Amsterdammer ergert Vuijsje zich al jaren aan het vuil en de verloedering in zijn stad. Hij vindt het belangrijk dat daar wat aan gedaan wordt, maar een stadsetiquette lijkt hem geen effectief middel. Vuijsje: 'Ik zou daar niet al te veel op vertrouwen. Er zijn al ongeschreven regels

DE STADSETIETTE IS HET ANTWOORD VAN WETHOUWER MEIJER OP DE DAGELIJKE LOMPHED EN ACHTELOOSHEID OP STRAAT.

voor hoe we met elkaar om moeten gaan. De mensen die zich daar niet aan houden, weten dat best, maar het komt ze niet goed uit om zich aan bepaalde regels te houden.'

Vuijsje is er wel 'verschrikkelijk voor' dat de overheid burgers steunt om elkaar meer aan te spreken. 'Alles wat je doet om mensen hierover te laten praten is meegenomen. Maar ik zou er niet veel geld aan besteden, het is maar een extraatje. Uiteindelijk moet de overheid doodgewoon ouderwets de wet handhaven en haar werk goed doen. Het openbare gebied ziet er vaak verwaarloosd uit. Trottoirs zijn verzakt en voor gezellige oude winkeltjes is een ongeïnteresseerd soort commercie teruggekomen. Daar kan de gemeente via bestemmingsplannen en wetgeving een heleboel aan doen. Als het openbare domein goed verzorgd is, motiveer je mensen om zich daarmee in overeenstemming te gedragen.'

Onorthodox

Binnen de Rotterdamse gemeenteraad zijn de plannen voor een stadsetiquette positief ontvangen. Herman Meijer kan in ieder geval

rekenen op de warme steun van Lucas Bolsius, voorzitter van de CDA-fractie. 'Waar we tegenaan lopen is dat de stad op een heleboel terreinen verruwt. Dat merk je vooral op punten als veiligheid en het met elkaar samenleven in een beperkte ruimte. Dat vereist van iedere deelnemer aan de samenleving een bepaalde mate van je aan de regels

'Spreek een vrouw aan die in de supermarkt een handje bonen extra pakt nadat ze al een etiket op de plastic zak heeft geplakt.'

houden en de regels kennen. Ik denk dat we redelijk gemakkelijk de normen kunnen vaststellen die we allemaal willen. Het gros van de Rotterdammers wil 's avonds zonder gelazer in het openbaar vervoer zitten, rustig op straat lopen zonder lastig gevallen te worden en niet het slachtoffer worden van diefstal. Als we niets doen verbetert de situatie zeker niet. Ik vind dat we onorthodox te werk mogen gaan. Via verenigingen, scholen en ouders moeten we mensen aanspreken op hun verantwoordelijkheid. Als dat allemaal

niet helpt, kun je het naleven van de regels afdwingen met justitiële middelen. Wat dat betreft ben ik denk ik iets strenger dan wethouder Meijer.'

Bolsius vindt dat er zoveel mis gaat in de samenleving dat een 'deltaplan' nodig is om het tij te keren. Hij ziet verband tussen algemeen gedrag op straat en in metro of tram, de manier waarop ouders met hun kinderen omgaan, jongeren die rondlopen met wapens en voetbalvandalisme.

'Het is een breed onderwerp, dus je moet het breed aanpakken. Spreek een vrouw aan die in de supermarkt een handje bonen extra pakt nadat ze al een etiket op de plastic zak heeft geplakt. Hou de kinderen van de buren in de gaten als er op straat iets met ze gebeurt of als ze rottigheid uithalen. Steun amateursportclubs bij het begeleiden van jongeren. De gemeente kan ook nieuwe wegen inslaan. Een goed voorbeeld is het team Civiel Mobieltje van de RET. Dat zijn geen geuniformeerde controles die naar je kaartje vragen. Ze komen in burger de tram of metro in, zien je met de voeten op een stoel

→ vervolg op pag. 6

HERMAN VUIJSJE: 'ALS HET OPENBARE DOMEIN GOED VERZORGD IS, MOTIEVER JE MENSEN OM ZICH DAARMEE IN OVEREENSTEMMING TE GEDRAGEN.'

TEKST: JOKE VAN DER ZWAARD
FOTO: JOOP REYNGOUD

Liever tableaux vivants dan postbus 51-spotjes

Het woord 'stadsetiquette' is wat mij betreft slecht gekozen. Bij etiquette denk ik aan deftige kringen, gekunsteldheden, uniformiteit en in- en uitsluitingsmechanismes. Door de uitleg van wethouder Meijer gaan heel andere ervaringsregisters open. Hij geeft als voorbeelden: het niet lastig vallen van kwetsbare groepen, respect voor ouderen hebben en anderen niet op laten draaien voor je eigen slordigheden. Mijn eerste reactie is dan: laat het gemeentebestuur beginnen met de mensen waar ze iets over te vertellen heeft: de ambtenaren en beambten van gesubsidieerde instellingen. Dat is geen afschuiven. Ik ben ervan overtuigd dat hun houding en optreden sfeerbepalend zijn in een stad (en land). Ze zetten de toon.

Iedereen heeft herinneringen aan onpersoonlijke behandelingen van functionarissen die alleen vanuit hun eigen regelsysteem denken of de klanten laten opdraaien voor hun eigen slordigheden. Op iemand zoals ik (dochter van een zelfbewuste kleine zelfstandige, zeker op papier goed in het Nederlands gebekt en financieel zelfstandig), hoeft dat geen desastreuze mentale effecten te hebben. Ik houd mijn gevoel van autonomie wel staande. Voor mensen met een sociaal en

economisch zwakkere positie is dat een stuk moeilijker. Een Turkse vrouw zei eens in een interview tegen me: 'In Turkije bestaat een uitdrukking: "Als je niet weent, krijg je niet te eten". Hier heb ik geleerd dat je met je vuist op tafel moet slaan om serieus genomen te worden.'

Daar was haar conclusie nadat een vriendin, zelf ambtenaar bij de sociale dienst, voor haar was ingesprongen om eindelijk de noodzakelijke financiële bijstand te regelen. Leren assertief te zijn en inzicht krijgen in 'onze manieren' kan geen kwaad. Door regelmatige confrontaties met ambtelijk wantrouwen, onbegrip en onverschilligheid kan echter verharding ontstaan, de ontwikkeling van een ze-kunnen-hier-allemaal-de-klere-krijgen-houding.

Bureaucratische onverschilligheid kan ook in regelingen zitten. Als de gemeente bij grote stadsfestiviteiten wel drankverkoop op straat toestaat, maar geen wc-cabines regelt, dan bestempelt ze een wijk als het Oude Westen tot openbaar toilet. Met een hoop water en zeep haal je de ammonia-achtige urinedampen, waarvan mijn oude buurman ademhalingsproblemen krijgt, de volgende dag wel

enigszins weg. Maar als de Rotte vervolgens alleen de winkelstraten schoonveegt, bekruip je toch weer het gevoel van letterlijk en figuurlijk niet de moeite waard zijn.

Over de wildplasserij van keurige heren tijdens hun uitstapjes in de 'gevaarlijke' stads wijken zijn leuke postbus 51-spotjes te bedenken. In het algemeen zijn tableaux vivants echter effectiever, goed voorbeeldgedrag van de mensen die ervoor betaald worden om gemeentelijke diensten te leveren. Daar kan het gemeentebestuur wat aan doen, maar alsjeblieft niet door een premie-op-actie-aanpak. Zet de gemeentelijke apparaten maar eens aan het denken over het gedrag dat en de houding die ze zelf oproepen, door het mondeling en schriftelijk woordgebruik, de procedures, de inrichting en het onderhoud van de (semi)-openbare ruimtes en de collectieve en individuele gedragingen van het personeel.

(De auteur is zelfstandig onderzoeker en publiciste op het terrein van onderwijs, opvoeding en sociale ongelijkheid)

■

→ vervolg van pag. 5
zitten en zeggen: wilt u uw voeten even weg halen? Dat blijkt effectief te zijn. Reizigers die dat zien gaan daarover praten. Ze vinden het eigenlijk wel terecht dat zo iets gebeurt. De volgende stap is dat ze zich aangemoedigt voelen om ook zelf de medepassagiers aan te spreken.'

Respect

Homosociëteit Apollo in Rotterdam-centrum heeft de afgelopen tijd regelmatig de nega-

tieve gevolgen van onverdraagzaamheid ondervonden. Er zijn ruiten ingegooid en bezoekers zijn uitgescholden. Voorzitter Martin Verstelle van de sociëteit vindt het dan ook belangrijk dat mensen wat respectvoller met elkaar omgaan. 'Ik vraag me wel af waarom dat nu niet lukt. Nederland heeft genoeg regels. Je mag elkaar bijvoorbeeld niet zomaar uitschelden op straat, maar het gebeurt toch. Als er een stadsetiquette komt, is voor mij regel nummer één: respect voor elkaar hebben, elkaar in je waarde laten. Ik

versta hier onder dat je ieder ander als gelijkwaardig ziet, ongeacht huidskleur, geaardheid of leeftijd. Als iedereen zich daaraan zou houden, waren er veel minder problemen.'

■

Geen voeten op de bank

Het Rotterdamse stadsbestuur wil een discussie met de burgers op gang brengen over omgangsvormen op straat en in het publieke verkeer. Het doel hiervan is om gezamenlijke regels vast te stellen voor, wat genoemd wordt, 'respectvol gedrag'.

Uit de publicaties die hierover tot nu toe zijn verschenen, wordt nog niet geheel duidelijk wat het probleem is dat met de discussie opgelost zou moeten worden. Maakt het gemeentebestuur zich zorgen over een toename van overlast en geweld? Is het probleem dat elementaire gedragsregels niet worden gehandhaafd? Bestaat er een gebrek aan consensus tussen verschillende bevolkingsgroepen over omgangsregels?

Ernstige overlast en openbare geweldpleging in de stad worden grotendeels veroorzaakt door betrekkelijk kleine groepen mensen die zich voorspelbaar gedragen. Ze hebben met elkaar gemeen dat ze afkomstig zijn uit gezinnen met meervoudige problemen. Een discussie over omgangsvormen leidt niet tot het verbeteren van de opsporing, hulpverlening of resocialisatie. (Net zo min als het afsluiten van een gehele woonwijk.)

Ter illustratie van de problematiek die hem voor ogen staat, heeft wethouder Meijer het over dubbelgeparkeerde auto's die de doorgang van tram 4 belemmeren. Dat is een goed voorbeeld van gebrekkige handhaving. De meeste Rotterdammers zullen het er snel over eens zijn dat deze auto's ogenblikkelijk weggesleept moeten worden (en zo mogelijk afgevoerd naar de Maasvlakte). Dit voorbeeld is moeiteloos aan te vullen met andere. De discussie kan dus al snel een lijstje opleveren van evidente situaties waarbij de sterke arm de wet- en regelgeving beter zou moeten handhaven.

Is het probleem een gebrek aan consensus over elementaire gedragsregels? Hier lijkt het moeilijker te worden. Want wat zijn 'elementaire gedragsregels'? Eerst uitstappen en dan instappen (bij de metro). Niet plassen (in het portiek). Niet voordringen (overall). Er is allemaal geen discussie over mogelijk. Of toch? Niet redeloos kankeren tegen de jeugd. Geen kinderen op straat na acht uur. Niet slaan. Geen harde muziek. Waar ligt het onderscheid tussen

gedragsregels (op straat) en leefregels (in eigen kring)? Kunnen we als stadsbewoners leven met een onderscheid tussen gedragingen die schadelijk zijn voor anderen (niet doen), en gedragingen die aanstoot kunnen geven (moet kunnen)?

Tot zover moet er met enig passen en meten uit te komen zijn. Echt moeilijk wordt het pas als iemand in de metro met zijn voeten op de bank zit. Zeg daar maar eens wat van. Het probleem lijkt mij dus niet dat basisregels voor het onderling publieke verkeer omstreken zijn, maar dat voor het handhaven van gedragsregels een actieve bijdrage van de burgers wordt verwacht. In een anonieme omgeving, met onbekende en onvoorspelbare personen, is dat over het algemeen geen realistische verwachting. In niemandsland is de meest rationele vorm van gedrag: je er niet mee bemoeien. Met als gevolg grensoverschrijdend gedrag van enkelingen dat niet wordt gecorrigeerd.

Zijn wij stedelingen dan geheel afhankelijk van toezichthouders, politie, en hulpverleners? Dat is de echte vraag.

Anne van Veen

Anne van Veen is partner in IGG-Voogt, Wiertsema & van Veen, Bureau voor sociaal beleid, Rotterdam
Voor informatie over het bureau zie de website: www.igg-vvv.nl

CARTOON: AD OSKAM

De Gastpagina

In dit nummer beginnen we met een nieuwe rubriek: de Gastpagina. In elke uitgave van dit blad krijgt een organisatie of persoon de kans om zijn of haar mening te geven over een thema. Dit zal meestal het onderwerp van het omslag artikel zijn. In dit nummer is dat het voornemen van het Rotterdamse gemeentebestuur om tot een 'stadsetiquette' te komen.

De organisatie of persoon die benaderd wordt voor het maken van de Gastpagina, heeft in principe de vrije hand bij de invulling ervan. Bijdragen kunnen bijvoorbeeld bestaan uit een column of een analytische beschouwing, maar ook uit een striptekening over het aangedragen onderwerp. De redactie past zo nodig hoor-wederhoor toe. We hopen dat dit blad met deze rubriek nog interessanter zal worden.

Elkaar beleefd te woord staan

Over omgangsregels kan onderhandeld worden. Een voorbeeld uit Pendrecht waar bewoners van de Sliedrechtflat, jongeren, welzijnswerkers en politie een contract hebben afgesloten.

1. Zowel jongeren als ouderen staan elkaar beleefd te woord.
2. Jongeren hangen niet rond voor de ingang van de Sliedrechtflat.
3. Jongeren mogen wel in de nabije omgeving staan mits ze geen rommel achter-laten, vernielingen aanrichten en geluidsoverlast veroorzaken.
4. Charlois' Welzijn zorgt ervoor dat er regelmatig iets te doen is voor de jongeren.
5. Er komt in november een kamp voor de jongeren (zonder de ouderen).
6. Dit jaar wordt een gezellig samenkomen voor de actieve bewoners georganiseerd (zonder de jongeren).
7. Er wordt een voorstel gedaan voor een eigen plek voor jongeren.
8. De politie gaat serieus om met de klachten van de bewoners die dit contract hebben ondertekend.

Bij het niet nakomen van de bovennoemde punten wordt het contract ontbonden. Als dit gebeurt, kan de politie maatregelen nemen in de vorm van het uittellen van een bekeuring.